

מנחה:

המרכז החדש למוזיקה, רמת-גן

מגישה:

ת"ז:

כתובת:

מספר טלפון:

ו.א מוצרט (1756-1791) W.A Mozart

“An Chloe” (לקלואי)

ניתוח צורני, מלודי והרמוני



שם הקונסרבטוריון:

בית הספר:

סמל בית הספר:

תוכן העניינים

- מבוא _____ 1
השיר המנותח בעבודה
המשורר - יוהאן גאורג יעקבי
המלחין - וולפגנג אמדאוס מוצרט
התקופה הקלאסית
- ניתוח טקסטואלי _____ 2
- ניתוח מוסיקלי _____ 5
- סיכום _____ 12
- פירוט על שאר יצירות הרסיטל _____ 13
- ביבליוגרפיה _____ 14
- נספח תמונות _____ 15

מבוא

"An Chloe"

בעבודתי העיונית אני בחרתי לנתח את השיר "An Chloe" (לקלואי) שהולחן על ידי ו.א. מוצרט והטקסט נכתב על ידי י.ג. יעקבי.
סגנון השיר- ליד. ליד זהו שיר אמנותי (בדרך כלל גרמני) לסולן בליווי פסנתר או תזמורת.
"An Chloe" זהו ליד לקו זמרה ולפסנתר.

יוהאן גאורג יעקבי (1740-1814)

יעקבי היה משורר גרמני ופרופסור לפילוסופיה. בין היתר, הוא למד תיאולוגיה ומשפטים.

וולפגנג אמדאוס מוצרט (1756-1791)

מוצרט היה מלחין אוסטרי שנחשב לאחד המלחינים החשובים והבולטים של התקופה הקלאסית. הוא נולד בזלצבורג לאביו ליאופילד שהיה מוזיקאי ולאמו אנה מריה שהייתה מורה לכינור ומוזיקאית חובבת. מילדותו מוצרט היה ידוע כבעל שמיעה מוזיקאלית טובה ובכישרון כבר בגיל 3. בגיל זה התחיל לנגן ולאלתר על כלים שונים, ועל כן נקרא- ילד הפלא. בגיל 6 יצא עם משפחתו לסיבוב הופעות ברחבי אירופה (גרמניה, צרפת ואנגליה). בהמשך ביקר גם באיטליה שם הושפע מהנדל ומהסימפוניות שכתב יוהאן כריסטיאן באך (בנו של באך).
כשביקר באיטליה (בגיל 14) שמע את היצירה "מיזררה" שכתב מלחין איטלקי בשם גרגוריו אלגרי. המיזררה היא יצירה בעלת 12 קולות (ללא ליווי כלי) שהיו שרים פעם בשנה בכנסייה של פטר הקדוש. מוצרט הצליח לזכור את היצירה בעל פה בזכות כישרונו וכשחזר לביתו כתב את כל 12 הקולות. התווים של מיזררה היו חסויים והיו בידי הכנסייה בלבד, עד שמוצרט הצליח לשחזרם. האפיפיור מאוד התרשם ממנו ולכן העניק לו אות כבוד.
בשנת 1781 חזק מוצרט לבקר בווינה ונשאר שם עד סוף חייו. למוצרט הייתה הזכות להאזין לאופרות של מלחינים איטלקיים בתיאטרון האופרה הגדול והמפורסם של וינה. בנוסף, מוצרט למד קומפוזיציה אצל יוזף היידן (1732-1809). בווינה הלחין את האופרות המפורסמות שלו ואת הרקוויאם. כמו כן הופיע כסולן זכה להצלחה רבה.
לקראת סוף חייו נקלע לקשיים כלכליים אשר לוו בבעיות בריאותיות קשות. היצירה האחרונה שלו הייתה הרקוויאם (תפילת אשכבה) שלא הספיק לסיים אותה וחבריו סיימו אותה לאחר מותו.
יצירותיו החשובות ביותר של מוצרט:
19 אופרות, המפורסמות שמבינהן - החטיפה מן ההרמון (1782), נישואי פיגרו (1786), דון ג'ובאני (1787), כך עושות כולן (1789), חליל הקסם (1791).
רקוויאם (1791).
שירים לקול ופסנתר.
40 סימפוניות, המפורסמות- הסימפוניה בדו מז'ור (1783), יופיטר (1788), סימפוניה מס' 40 בסול מינור (1788).
קונצ'רטי- 7 לכינור ותזמורת, 27 לפסנתר ו- 9 לכלי נשיפה.
סונטות- 19 לפסנתר ו- 42 לכינור.
מוזיקה קאמרית.

התקופה הקלאסית (1750-1820)

התקופה שבין תקופת הבארוק לתקופה הרומנטית. הרעיון המרכזי של התקופה: מבנה סימטרי, זניחת המרקם הפוליפוני ושימוש במרקם הומופוני, ובנוגע להרמוניה ישנו ניסיון להקל על המאזינים ולהפוך את הטונאליות לקלה יותר. השפה ההרמונית תהיה ברוב הפעמים שקופה ובהירה, ומבנה היצירות יהיה מפוסק וברור. זה קורה בשל רצונם של בני התקופה לבדל עצמם מתקופת הבארוק וממאפייניה. מלחיני התקופה החשובים והמפורסמים ביותר: פ. היידן (1732-1809), ו.א. מוצרט (1756-1791), ו-ל.ו. בטהובן (1770-1827). בתקופה זו השתמשו במבנה יצירות דומה לאלו מתקופת הבארוק (כמו למשל הסונטות והקונצ'רטי), אך גם חידשו את השפה המוזיקלית (למשל בתחום המוזיקה הווקאלית, הלחינו אופרות ושירים שלא דמו לקודמיהם).

ניתוח טקסטואלי

תרגום השיר "An Chloe"

Wenn die Lieb' aus deinen blauen, hellen, offenen Augen sieht, und vor Lust hinein zu schauen mir's im Herzen klopft und glüht;	כשאהבה זורחת מהעיניים הכחולות, הבהירות והפקוחות שלך ושמחת ההסתכלות בהן גורמת לליבי לפעום ולזהור
Und ich halte dich und küsse deine Rosenwangen warm, liebes Mädchen, und ich schließe zitternd dich in meinem Arm,	ואני אחזך בכך ומנשק את הלחיים הוורודות שלך בחום נערה יקרה, ואני מחזיק אותך רועדת בזרועותיי
Mädchen, Mädchen, und ich drücke dich an meinen Busen fest, der im letzten Augenblicke sterbend nur dich von sich läßt;	נערה, נערה, ואני מחבק אותך בחוזקה על החזה שלי, רק ברגע האחרון כאשר אהיה גוסס, אאפשר לך ללכת
den berauschten Blick umschattet eine düstre Wolke mir, und ich sitze dann ermattet, aber selig neben dir.	המבט השיכור שלי מוצל על ידי ענן קודר ואז אני יושב מותש אבל מאושר לצידך

תרגום נוסף מתוך הספר: "הליד הגרמני ממוצרט עד מאהלר"

עת מתכלת-זיו-עיניך
לי נשקפת אהבה,
ומרב-תשוקה לטבל בן
בי גועשת להבה;
ואחז בכך ואשקה
לחי שושן חמים שלך,
ילדת חמד, וברעד
בזרועי אחבק אותך,

ילדת חמד, ובלהט
אלחצך אלי חזה,
אשר רק עת רגע-מות
לי יבא, אותך ירפה –
או-אז עב של אפל תעט
מבטי המסחרר,
ואשב יגע-מעש
על ידך – ומאשר!

הרקע לכתיבת השיר

יעקבי היה מושפע ממשוררים צרפתיים ובהשפעתם כתב מחזור של שירים הנקרא- "Poet Versuche", שכל הנראה כולל בתוכו את השיר- "An Chloe" (ובתרגום לעברית- "לקלואי").

השם Chloe (קלואי)

קלואי הוא שמה של אלת הפוריות והחקלאות העתיקה שביוונית שמה הוא דמטרה. משמעות השם ביוונית מיד ממחישה את היופי האלוהי של קלואי הנערה שעליה נכתב השיר. יכול להיות שהמשורר יעקבי השתמש דווקא בשם קלואי כרמיזה למראה הבתולי והמושך.

ניתוח הטקסט

הטקסט של השיר מאורגן כארבעה בתים (אך יש לציין כי השיר הורכב מ-13 בתים ומוצרט החליט להלחין רק את ארבעת הבתים הראשונים).
השיר מדבר על אהבתו ותשוקתו של גיבור השיר לקלואי הנערה. הוא מספר על הרגשות העזים שבליבו ומשתמש באמצעים ספרותיים שונים להמחשתם: חזרות מילוליות, שמות תואר, מטאפורות וניגודים. דוגמאות:

חזרות-

Mädchen, Mädchen = נערה, נערה (בית 3, תיבות 28-29)

שמות תואר-

blauen, hellen, öffnen Augen = העיניים הכחולות, הבהירות והפקוחות שלך (בית 1, תיבות 8-11)
deine Rosenwangen = הלחיים הוורודות שלך (בית 2, תיבות 18-20)

מטאפורות-

Wenn die Lieb'...sieht = כשהאהבה זורחת (בית 1, תיבות 6-7)
Herzen klopft und glüht = לב זוהר (בית 1, תיבות 15-16)
berauschten Blick = מבט שיכור (בית 4, תיבות 40-41)
berauschten umschattet = מבט מוצל (בית 4, תיבות 40-42)
düstre Wolke = ענן קודר (בית 4, תיבות 43, 45-46)

ניגודים-

ermattet, aber selig = תשוש, אבל מאושר (בית 4, תיבות 48-53)

בית	פרשנות מילולית
1	בבית הראשון המשורר מכניס את המאזינים לאווירה של השיר. הבית פותח במטאפורה – "כשהאבה זורחת". מטאפורה זו גורמת למאזין לקשר בין האבה הזורחת לבין זריחת השמש, וקישור זה יוצר קונטציה חיובית ואווירה קסומה ורעננה. המשורר מדגיש את יופייה של הנערה קלואי על ידי תיאור עיניה. העיניים הכחולות, הבהירות והפקוחות שלה מושכות את גיבור השיר. ליבו של הגיבור פועם וזוהר בכל פעם שהוא מסתכל על עיניה של קלואי. המטאפורה של הלב הזוהר מדגישה את התשוקה והמשיכה של הגיבור כלפי הנערה.
2	בבית השני מדובר על הפעולות של הגיבור ושוב על המראה החיצוני של הנערה. הגיבור מחזיק את קלואי ומנשק את הלחיים הוורודות שלה בחום. גם בבית זה, תפקיד תיאור הלחיים הוא הדגשת היופי והתמימות שלה. לאחר מכן, מצוין שוב שהגיבור אוחז בנערה- תפקיד החזרה הוא כנראה הדגשת המגע שהגיבור כל כך חיכה לו. כאשר הוא אוחז בנערה, היא רועדת בזרועותיו. ניתן לפרש את הרעד שלה כהתגשמות חלום, כלומר גם היא התרגשה ממגע עם גיבור השיר ולכן היא רועדת בזרועותיו.
3	הבית השלישי מדבר על אהבתו העזה של הגיבור כלפי קלואי. המשורר חוזר על המילה נערה כדי להדגיש את גילה הצעיר והבתולי שמושך את הגיבור כל כך. בנוסף, החזרה יכולה גם להעיד על רצונו של הגיבור לזרז את הנערה. יש פה שימוש במילה קשה בעלת משמעות שלילית (כשאהיה גוסס) המראה על המניפולציה שמפעיל הגיבור על הנערה. הוא מחבק אותה חזק על החזה שלו ומציין שרק כאשר יהיה גוסס יאפשר לקלואי ללכת. משפט זה מראה על הכפייתיות והתלותיות של הגיבור בנערה. המילה גוסס מחזקת עוד יותר את הרצון והנואשות בהשגת הנערה בכל מחיר שהוא. בנוסף, המילה משרתת אותו, עוזרת לו לפתות את קלואי ולקבל ממנה את מה שהוא רוצה.
4	הבית הרביעי והאחרון מסכם את השיר. הבית נפתח במטאפורה: מבט שיכור. המטאפורה מסבירה למאזינים עד כמה הגיבור תשוש מהחיזור אחר הנערה ושעל אף התשישות עדיין מצליח להביט בה ולהעניק לה תשומת לב. מצוין עוד שמבטו השיכור מוצל על ידי ענן קודר, וזוהי גם מטאפורה. מטאפורה זו יוצרת אווירה קודרת המתארת את מצבו הנפשי של הגיבור לאחר מסע השכנוע והפיתוי שלו. בבית זה יש ניגוד ברור ומובהק: מותש אך מאושר. מטרת הניגוד להדגיש את הדרך הקשה והארוכה של הגיבור להשיג את הנערה וכמה שהדרך הזו השתלמה לו בסופו של דבר.

ניתוח מוסיקלי

סולם השיר: מי ב מזור

משקל: ארבעה רבעים בהוראת alla breve (משקל זוגי שבו הפעמה באה על כל תו של חצי)

מפעם: Allegretto (איטי יותר מ-Allegro שפירושו שמח, ומשמעותו המוזיקלית- מהיר)

מבנה השיר: השיר מורכב מפתיחה כלית, ארבעה בתים, Coda, וסיום כלי.

טבלה הרמונית- פירוט הסולמות בכל חלקי השיר

סיום כלי (פסנתר)	coda	בית 4	בית 3	בית 2	בית 1	פתיחה כלית (פסנתר)	תיבות
71-74	62-70	41-62	29-40	17-28	7-16	1-6	סולם
מי ב מזור	מי ב מזור	מי ב מזור, וישנן כמה סטיות לסולמות שונים: לה ב מזור (41-42) פה מינור (42-43) דו מינור (49-50)	מי ב מזור, וישנה סטייה לסולם לה ב מזור (37-38)	סי ב מזור	מי ב מזור	מי ב מזור	

ניתוח מלודי, הרמוני, רתמי ומרקמי לכל חלקי השיר

פתיחה כלית- פסנתר (תיבות 1-6)

המנגינה העיקרית מבוצעת על ידי היד הימנית של הפסנתרן, והיד השמאלית מלווה אותה על ידי תנועת שמיניות של אקורדים מפורקים. בתיבה 4 על רקע של זרימת השמיניות ביד השמאלית, מופיע בתפקיד היד הימנית הסולם מי ב מזור שמתרומם עד סי ב באוקטבה השניה.



לאחר מכן מופיעות טרילולות היורדות לפי משולש הטוניקה המפורק (מי ב, סול, סי ב). הפתיחה מסתיימת על קדנצה אותנטית של מי ב מזור.



הוראות הדינמיקה בפתיחה הכלית (פסנתר) הן piano (3 תיבות ראשונות) ו-forte. הפתיחה הכלית מציגה את סולם השיר- מי ב מזור, כך שההרמוניה בה בנויה בעיקר מאקורד הטוניקה בהיפוכים שונים.

בית ראשון (תיבות 7-16)

קו הזמרה מורכב משני משפטים סימטריים בעלי 5 תיבות. ניתן היה לצפות שכל משפט יארך 4 תיבות מפני שהתקופה הקלאסית וסגנון ההלחנה של מוצרט מאופיינים בסימטריות. ניתן לפרש אי סימטריות זו בכך שמוצרט רצה להמחיש את ההתלהבות והשמחה הגדולה של גיבור השיר כאשר מתאר את הנערה, ולכן הוסיף תיבה אחת יותר מהמקובל ומהמצופה.

במשפט הראשון (תיבות 7-11) הקו המילודי מתחיל בקדמה על הצליל סול ולה במקצב של 2 שמיניות. התיבות הראשונות (תיבות 7-9) הן חזרה על המנגינה של הפתיחה הכלית ביד ימין. בתיבה 8-9 מופיעות קפיצות של מרווחים בעלי מקצב מנוקד. המקצב והמרווחים בעליה מעידים על ההתלהבות של גיבור השיר כאשר מתאר את יופי הנערה. הפסקת הרבע בין שני המוטיבים היא מעיין המחשת ההפסקה שצריך גיבור השיר לאחר התרגשות מהנערה.



המשפט מסתיים דווקא על הדרגה החמישית על מנת להמחיש את מצבו הנפשי הלא יציב של הגיבור.



המשפט השני (תיבות 12-16) מתחיל באותה המנגינה של המשפט הראשון. בתיבה 14 זורמת מנגינה עולה עם צליל כרומטי (לה בקאר). ניתן לפרש צלילים כרומטיים כאמצעי פיתוי, ומכאן אנו מבינים על ניסיון הגיבור לפתות את הנערה.



לבסוף, דרך המקצב המנוקד בקו הזמרה, ההרמוניה מסתיימת על הטוניקה- מי ב מז'ור. המילה שהולחנה על המקצב המנוקד היא klopft (לפעום), כלומר הקצב המנוקד ממחיש את פעימות הלב של הגיבור.



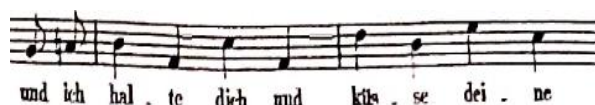
מרקם הליווי והשפה ההרמונית בבית הראשון- היד הימנית מנגנת תנועת שמיניות של אקורדים מפורקים, והיד השמאלית תומכת בה על ידי נגינת הבסים של האקורדים. ההרמוניה בבית הראשון בנויה רק מהטוניקה והדומיננטה בהיפוכים שונים. דוגמא- תיבות 7-9:



בית שני (תיבות 17-28)

הסולם משתנה לסי ב מז'ור (דומיננטה של מי ב). המשפט הראשון (תיבות 17-20) מתחיל בקדמה שמובילה למעיין הליכה של רבעים המורכבים ממרווחים עולים ויורדים. על כל רבע ישנה הברה אחת. המילים במשפט זה הן Und ich halte dich und küsse

(ואני אוחז בך ומנשק), כלומר יש פה תיאור של הפעולות שעושה הגיבור. והסיבה שעל כל רבע ישנה הברה אחת היא כנראה הרצון של המלחין לתאר את התקדמות היחסים של הגיבור עם הנערה, צעד צעד עד שיכבוש את ליבה.



לאחר הליכת הרבעים מגיע השיא של המשפט- ירידה של סקונדות מסול באוקטבה השניה עד סי ב. כאן התו הגבוה (סול) מראה על התרגשות הגיבור מהלחיים הורדות של הנערה.



המשפט השני (תיבה 21-28) מיוחד ומעניין. הוא מבוסס על מוטיב קווינטה מוקטנת (טריטון) בירידה. בתחילה, הקווינטה המוקטנת מופיעה בליווי והדומיננט ספטאקורד של סי ב מז'ור תומך בה. לאחר מכן, גם בתפקיד הזמרת המוטיב מופיע וחוזר 4 פעמים. המטרה בחזרה על הקווינטה המוקטנת (מרווח דיסוננטי) היא יצירת אווירה מותחת בקרב המאזינים. הקטע מסתיים על הטוניקה דרך מוטיב הקווינטה המוקטנת בתפקיד הזמרת.

מוטיב הטריטון בתפקיד הזמרת:

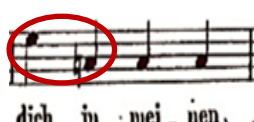
הטריטון בתפקיד הפסנתר:



(תיבה 21)



(תיבה 23)



(תיבה 25)



(תיבה 27)



(תיבה 21)

הבית מסתיים בקדנצה אותנטית מושלמת של סי ב מז'ור.



בתפקיד הפסנתר- המנגינה מבוצעת ביד הימנית וביד השמאלית תמיכה על ידי אקורדים ברבעים. דוגמא- תיבות 21-23:



יש להתייחס לפרמטות המופיעות בתיבות 27-28. פרמטה- סימן המורה על הארכת תו במידה לא מוגדרת. הפרמטות הללו מופיעות על המילים 'in meinen Arm (=בזרועות שלי)', מכאן שתפקידן לתאר את הרגע הקסום והחלומי שעליו גיבור השיר מספר. הוא מספר על כך שהנערה רועדת בזרועותיו והוא מחזיק אותה חזק ומחבק אותה. כלומר, הפרמטות ממחישות את ההיסחפות של הגיבור לתוך הסיטואציה, ואת ההתלהבות שלו מהמגע איתה.



בית שלישי (תיבות 29-40)

המשפט הראשון (תיבות 29-33) מתחיל בחזרה כמעט מדויקת על הקו המלודי מהמשפט הראשון של הבית הראשון רק עם מילים שונות. בנוסף, בתיבה 31 מופיע חצי כאשר בבית הראשון בתיבה 8 הופיע רבע והפסקה של רבע. כנראה שהמטרה בהארכת הצליל להראות את ההתקדמות במצבו של גיבור השיר. כנראה שבבית הזה הגיבור כבר בטוח בעצמו וביחסים שלו עם הנערה.



המשפט השני (תיבות 34-37) מתחיל כמו הראשון אך בתיבות 35-36 ישנם קישוטים המשנים במעט את המנגינה הראשית. בתיבות אלו מופיעה סקוונצה בת שתי חוליות – בכל חוליה אפשר להבחין בצלילים כרומטיים. בין החוליה הראשונה לשניה וגם אחרי החוליה השניה ישנה הפסקה של רבע שיוצרת אווירת מתח וצפייה. הכרומטיקה פה מופיעה בין היתר על המילה (גוסס) sterbend. הגיבור טוען שרק כשאר הוא יהיה גוסס הוא יאפשר לה ללכת. הוא מנסה לפתות את הנערה ולהפעיל עליה מניפולציה רגשית (על ידי שימוש במילה גוסס), והכרומטיקה אכן מחזקת טענה זו.



בתיבות 37-38 יש סטייה לסולם לה ב מז'ור (סוב דומיננטה של מי ב). הסטייה מופיעה על המילה sterbend (גוסס), כלומר המשמעות המוזיקלית מחזקת את המשמעות המילולית-מצבו הנפשי הלא יציב של הגיבור.



בתיבה 38 ישנה קפיצה של אוקטבה (ממי ב באוקטבה הראשונה למי ב באוקטבה השניה) על המילה nur (רק). המלחין מדגיש את המילה רק מפני שבעצם אין שום סיכוי שהגיבור יעזוב את קלואי הנערה ורק במקרה קיצון (כמו גסיסה), הוא יאפשר לה ללכת.



לאחר הסטייה חוזרים לסולם מי ב מז'ור והבית מסתיים בקדנצה אותנטית.



בית רביעי (תיבות 41-62)

הבית הרביעי הוא הבית הארוך והמפותח ביותר בשיר, ויש בו חומריים מוזקליים שלא הופיעו עד כה בשיר (לדוגמא- רצ'יטיב מילודי). לפי דעתי, זהו הבית הארוך ביותר בשיר מפני שכאן גיבור השיר מסיים את מסע השכנועים שלו. לבסוף, לאחר מסע ארוך, הוא נמצא לצד קלואי מותש אך מאושר ומרוצה מהשגת מטרתו.

בתחילת הבית (תיבות 44-41), בקו הזמרה, ישנו מעין רצ'יטטיב הבנוי מסקוונצה בעלת שתי חוליות. החוליות בנויות מתנועה הדרגתית של סקונדות המופסקות על ידי הפסקות של שמינית, ובין שתי החוליות הפסקה של רבע. ההפסקות של השמיניות באות להדגיש את העצב המתלווה לתשוקה כלפי הנערה. ההפסקה של הרבע באה לחתוך בין המבט השיכור מאהבה של הגיבור לבין המציאות- המבט מוצל על ידי ענן קודר. כלומר יש כאן ניגודים בולטים- מצד אחד אהבה ותשוקה ומצד שני קושי ועצבות.



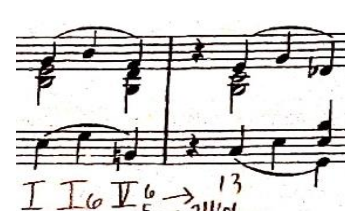
בתיבות 41-42 יש סטייה לסולם לה ב מז'ור (דרך דומיננט ספטאקורד בהיפוך קווינט סקסט). לאחר מכן בתיבות 42-43 יש סטייה לסולם פה מינור (דרך הדומיננטה בהיפוך סקסטאקורד). ובתיבות 49-50 יש סטייה לסולם דו מינור (דרך דומיננט ספטאקורד בהיפוך קווינט סקסט). גם כאן, הסטיות ממחישות את הקשיים שהגיבור נאלץ להתמודד איתם בדרכו לכיבוש ליבה של הנערה. דוגמאות- הסטיות ההרמוניות:



(תיבות 41-42)



(תיבות 42-43)



(תיבות 49-50)

מרקם הליווי משתנה- על הפעמה הכבדה מגיע הבס (בזמן שליד הימנית יש הפסקה של שמינית) ולאחר מכן, ביד הימנית מנוגנים אקורדים מפורקים (בזמן שליד השמאלית יש הפסקה של רבע). לדוגמא- תיבה 41:



בתיבות 44-47 מופיע מוטיב האנחה (מוטיב של סקונדה בירידה שהיה מקובל מאוד כבר בתקופת הבארוק ובהמשך בתקופה הקלאסית. הוא מדמה מעין אנחה). המוטיב חוזר שלוש פעמים ומתפתח על ידי שינוי מקצב: הפעם הראשונה בנויה משני רבעים ואילו השנייה והשלישית בנויות מרבע מנוקד ושמינית. ההרמוניה מיוחדת מאוד בזמן הופעת המוטיב. מופיעות רק שתי דרגות - הדרגה החמישית (דומיננטה) והדרגה השישית המונמכת. המוטיב החוזר מופיע על המילים 'eine düstre Wolke mir' (על ידי ענן קודר). החזרה על המוטיב היא הדרך של המלחין לבטא את עקשנות הגיבור.



המילים שמופיעות על חזרות המוטיב אלו מילים שכבר נאמרו (בתיבות 42-44) ועכשיו נאמרות שוב (בתיבות 44-47). בפעם הראשונה המילים מולבשות על מעין רצ'יטטיב מילודי ובפעם השנייה הן מולבשות על מלודיה שירית ודרמטית כאשר הליווי מורכב מהדרגה השישית המונמכת. הדרגה השישית המונמכת גם מבליטה את המשפט הזה מפני שזוהי דרגה מיוחדת שהמלחין בחר להשתמש בה רק בחלק הזה בשיר. חלק זה מסתיים באתנח דומיננטי (על דומיננט ספטאקורד).



יש לציין שבתביבה 47 ישנה פרמטה. הפרמטה מגיעה לאחר המשפט eine düstre Wolke mir (על ידי ענן קודר). תפקיד הפרמטה להמחיש את הרגע הדרמטי ואת המצב הקשה שבו נמצא הגיבור, על ידי הארכת הצליל.

ניתן לפרש את המשפט הבא (תיבות 51-48) כווריאציה או כמוטיב ההנחה ההפוך על הנושא הראשון מהבית הראשון. ישנו שימוש בצליל כרומטי (לה בקאר) המשנה את הנושא של הבית הראשון. החזרה לנושא הראשון מהבית הראשון והצליל הכרומטי מרמזים לנו על כך שלאחר ההדרדרות במצבו הנפשי של הגיבור (בסוף הבית הקודם), הוא חוזר למסע השכנועים שלו וממשיך לפתות ולמשוך אליו את הנערה.



בתיבות 51-49 מופיעה מעין סקוונצה בעלת שלוש חוליות הבנויות כמשחק על מוטיב הקוורטה (שהוזכר בבית הראשון). מה שמיוחד בסקוונצה הזו הוא שהמילה ermatet (מותש) חוזרת בכל חוליה. המלחין בעצם רוצה להדגיש את התשישות והעייפות של גיבור השיר לאחר מסע השיכנוע והפיתוי של קלואי.



במשפט זה ישנה סטייה לסולם דו מינור (כמו שכבר צויין), ובסופו מופיע דומיננט טרצקוורטאקורד ללא פיתרון- המשפט מסתיים באתנח דומיננטי. לאחר מכן מופיעה הפסקה ארוכה של חצי שהיא מוסיפה אלמנט של מתח. ואז פתאום קורה דבר שלא צפינו לו- על אף התשישות של הגיבור הוא עדיין מרוצה ומאושר כי השיג את מטרתו- "aber selig neben dir" (אבל מאושר לידך). המשפט הזה (תיבות 55-52) בעל קו מלודי שירתי יותר ומבוצע ללא הפסקות. בנוסף, לא מופיעה קדמה במשפט זה. כל הסימנים מובילים לכך שמצבו הנפשי של הגיבור התייצב. הפרמטה בתיבה 55 מופיעה אחרי המשפט aber selig neben dir (אבל מאושר לידך) והמטרה שלה להדגיש את התגשמות חלומו של גיבור השיר לאחר מסע החיזורים הארוך אחרי הנערה קלואי.



בתיבות 58-56 חוזרת הסקוונצה מתיבות 51-49 במשפט הקודם (והמילה ermatet חוזרת גם פה). תפקיד הפסנתר בשתי הסקוונצות לא משתנה. בתיבות 62-59 ישנה מנגינה שירית ומפותלת מעט המסתיימת על הטוניקה. המילים חוזרות על עצמן ("aber selig neben dir"). מרקם הליווי לא משתנה- זרימת שמיניות המהוות פירוקי אקורדים (ביד הימנית) ומלוות על ידי הבסים של האקורדים (ביד השמאלית).



Coda (תיבות 70-62)

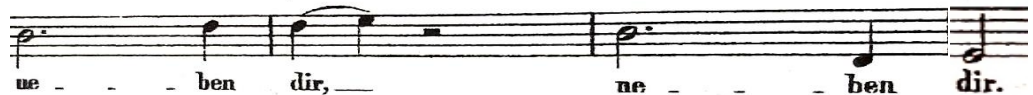
Coda חלק מוזיקלי שהמלחין מוסיף בסוף יצירה אשר לא היה חייב להוסיף אותו מבחינה הרמונית או צורנית. לפי דעתי, הקודה באה להדגיש את התלהבות גיבור השיר. מוצרט משתמש בקודה על מנת להעצים את רגשות הגיבור.

הפראזה הראשונה (תיבות 64-62) חוזרת פעמיים. ההבדל היחידי הוא בקו המלודי- הפעם הראשונה מסתיימת על סול, והפעם השניה מסתיימת על מי ב. התנועה המלודית גלית ווירטואוזית.

בפראזה מתרחש דבר מיוחד מאוד שלא הופיע עד כה בשיר. המלחין מוסיף את הוראות הדינמיקה forte ו-piano. על המילים aber selig (אבל מאושר) מופיע ה- forte, ועל המילים neben dir (לידך) מופיע ה- piano. השפה ההרמונית מורכבת מהטוניקה ומהדומיננטה והפראזה מסתיימת בקדנצה אותנתית. דוגמא- התנועה הגלית והוורטואוזית של הפראזה:



הפראזה השניה (תיבות 67-70) סוגרת את קו הזמרה. הפראזה השניה בנויה מהמילים neben dir (לידך), שחוזרות פעמיים. הפעם הראשונה מתחילה על סי ב ומגיעה למי ב באוקטבה השניה, והפעם השניה מתחילה על סי ב לאחר מכן ישנה ירידה של סקסטה לרה שמוביל למי ב באוקטבה הראשונה. המטרה להראות את הנאמנות של הגיבור כלפי הנערה, מפני שהוא נמצא רק לידה ולא ליד אף אחת אחרת. הפראזה מסתיימת על הטוניקה- מי ב מז'ור, וזה נותן למאזינים תחושה יציבה ובטוחה. המלחין חוזר על המילים neben dir (לידך) על מנת להבליט את נאמנות גיבור השיר לקלואי ואת אהבתו העזה כלפיה. דוגמא- הפרזה השניה שאיתה תפקיד הזמרה בשיר מסתיים:



סיום כלי (תיבות 71-74)

הסיום הכלי מתחיל בעצם מסוף ה-coda (בתיבה 67)- זוהי צורת חפיפה. ניתן לראות שתפקיד הפסנתר בתיבות 67-74 הוא בעצם העתק של הפתיחה הכלית. בתיבה 72 מופיעה הוראת הביצוע- forte שתפקידה להדגיש את הטוניקה. השיר מסתיים בקדנצה אותנתית. דוגמא- צורת החפיפה:



סיכום

השיר "An Chloe" הולחן על ידי ו.א. מוצרט (1756-1791) והטקסט המילולי שלו נכתב על ידי י.ג. יעקובי (1740-1814). מוצרט כמלחין קלאסי אוסטרי שילב ביצירותיו הווקאליות מאפיינים של שירים אוסטריים עממיים ושל אופרות איטלקיות שהושפע מהן. התכונות הבולטות של הסגנון הקלאסי מזהות היטב ביצירותיו של מוצרט (שפה הרמונית בסיסית, איזון, פיסוק ושקיפות). עם זאת, יצירותיו של מוצרט לא התאפיינו אך ורק בתכונות התקופה הקלאסית. מסעות ילדותו הפגישו אותו עם גדולי המוזיקאים באירופה שהביאו ליצירת סגנונו המוזיקלי הייחודי והמגוון.

שמתי לב לכך שכל יצירות הרסיטל לי הן שירי אהבה, אך בחרתי לנתח דווקא את השיר הזה מפני שהקשר בין הטקסט למוזיקה עניין אותי מאוד. נוסף לכך, למרות שסגנון השיר הוא ליד, ישנם שיבוצים רבים של מאפייני האופרה (רציטטיבים מלודיים, שינויים דינמיים פתאומיים, קודה), שהתחברתי אליהם. יתרה מזאת, היה ניתן לצפות שהמשפטים בשיר יהיו סימטריים מאחר והשיר הולחן בתקופה הקלאסית, אך נפעמתי מכך שהמשפטים בבית הראשון (המנגינה העיקרית של השיר) אינם סימטריים (בעלי 5 תיבות). לסיכום, סגנון ההלחנה המפתיע והמיוחד של מוצרט בשיר סקרן אותי במיוחד והביא לבחירתי בניתוח יצירה זו.

אין ספק שלאחר ניתוח השיר והבנתו לעומק, אני נהנית יותר מביצוע השיר ומצליחה להעביר את מסרו על ידי הבעה נכונה יותר. נוכחתי לגלות שאין בהלחנתו הגאונית של מוצרט מקריות, אלא כוונה מתוכננת מראש וחיבור לטקסט, הבא לידי ביטוי בשפה ההרמונית ובקישוטים המחזקים ומדגישים את מילות השיר.

אני שמחה שבסופו של דבר החלטתי לנתח יצירה זו מפני שדרכה נחשפתי למקורות ההשפעה של מוצרט, לסגנון ההלחנה הייחודי שלו ולתשומת הלב המיוחדת לקישור המילים ללחן.

פירוט על שאר יצירות הרסיטל

- "Ici-Bas" (כאן למטה/ עלי אדמות)

מבחינה מילולית משמעות השם- כאן למטה, אך כמונח המשמעות היא- עלי אדמות. סולם השיר- סול מינור.
מילות השיר נכתבו על ידי Sully Prudhomme (1839-1907).
המלחין- Gabriel Urbain Fauré (1845-1924), התקופה הרומנטית/ האימפרסיוניסטית.
השיר מדבר על ההבדלים בין הדמיון לבין המציאות. הכותב חולם על זוגות שנשארים לנצח, כנראה בגלל אהבה נכזבת שחוזה. הוא מציג בשיר כל מיני דוגמאות מתחום הטבע שמבטאות גם חלומות וגם אכזבות.
ההלחנה של פורה יש מוטיבים ברורים גם בקו הזמרה וגם בתפקיד הפסנתר המבטאים גם את החלומות וגם את האכזבות.

- "I could have danced all night" (הייתי יכולה לרקוד כל הלילה)

סולם השיר- דו מז'ור.
מילות השיר נכתבו על ידי Alan Jay Lerner (1918-1986).
המלחין- Frederick Loewe (1901-1988), התקופה בת זמננו.
מתוך המחזמר "גברתי הנאוה".
הדמות ששרה את השיר נקראת לייזה דוליטל. היא מביעה את ההתרגשות שלה לאחר הריקוד עם הנרי הייגנס (המורה שלה). על אף השעה המאוחרת, לייזה לא מצליחה להירדם בגלל מחשבות על הריקוד המופלא והקסום עם הנרי.
ההתרגשות של לייזה באה לידי ביטוי במוזיקה בשני אפונים- גם בצלילים קצרים ומהירים וגם בצלילים ארוכים.

- "הנך יפה רעייתי"

סולם השיר- פה מז'ור.
מילות השיר לקוחות מהתנ"ך- שיר השירים.
המלחין- אלכסנדר אוריה בוסקוביץ' (1907-1964).
זהו שיר מן המקורות שכתב שלמה המלך על האהבה והערצה של עם ישראל לאלוהיו אשר דימה אותה לאהבת בעל לרעייתו. הרעייה מתוארת כמקור לקדושה, יופי וצניעות.
היחסים בין הבעל לרעייה מוצגים כיחסים מלאי פתיחות ונאמנות.
מרקם הליווי (פסנתר) שקוף ובהיר- מבהיר למאזינים שמדובר בדבר טהור וקדוש.

ביבליוגרפיה

- "הליד הגרמני ממוצרט עד מאהלר". בעריכת עדה ברודסקי. הוצאת הקיבוץ המאוחד. עמודים 13, 18-19.

- סטנלי ג'ון. "מוסיקה קלאסית". אנציקלופדיה. עמוד 112.

- "תולדות המוזיקה בימי הביניים עד המאה העשרים". מט"ח- המרכז לטכנולוגיה חינוכית. בעריכת יהודית כהן. עמוד 117.

Oxford lieder -

An Chloe

<https://www.oxfordlieder.co.uk/song/2583>

Ici-Bas

<https://www.oxfordlieder.co.uk/song/64>

- ויקיפדיה:

וולפגנג אמדאוס מוצרט

https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%95%D7%95%D7%9C%D7%A4%D7%92%D7%A0%D7%92_%D7%90%D7%9E%D7%93%D7%90%D7%95%D7%A1_%D7%9E%D7%95%D7%A6%D7%A8%D7%98

יוהאן גאורג יעקבי

https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%99%D7%95%D7%94%D7%90%D7%9F_%D7%92%D7%90%D7%95%D7%A8%D7%92_%D7%99%D7%A2%D7%A7%D7%91%D7%99

An Chloe

https://en.wikipedia.org/wiki/An_Chloe

התקופה הקלאסית

[https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%94%D7%AA%D7%A7%D7%95%D7%A4%D7%94_%D7%94%D7%A7%D7%9C%D7%90%D7%A1%D7%99%D7%AA_\(%D7%9E%D7%95%D7%96%D7%99%D7%A7%D7%94](https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%94%D7%AA%D7%A7%D7%95%D7%A4%D7%94_%D7%94%D7%A7%D7%9C%D7%90%D7%A1%D7%99%D7%AA_(%D7%9E%D7%95%D7%96%D7%99%D7%A7%D7%94)

מיזרה (אלגרי)

[https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%9E%D7%99%D7%96%D7%A8%D7%A8%D7%94_\(%D7%90%D7%9C%D7%92%D7%A8%D7%99](https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%9E%D7%99%D7%96%D7%A8%D7%A8%D7%94_(%D7%90%D7%9C%D7%92%D7%A8%D7%99)

נספח תמונות



תמונה משפחתית משנת 1780 שבה נמצאים מוצרט, אחותו ואביו (גם אמו נמצאת בתמונה שעל הקיר).



מוצרט כשהיה בן 7 (שנת 1763).



דיוקן של מוצרט משנת 1789.



מוצרט בוינה מנגן בצ'מבלו.



פסל של מוצרט שנמצא כיום בלב וינה.



דיוקן של מוצרט משנות חייו המאוחרות.